

**Piechocki A. 1979 – Mięczaki
(*Mollusca*). Ślimaki (*Gastropoda*) –
Fauna słodkowodna Polski 7, PWN,
Warszawa, Poznań, ss. 187.**

W wydawnictwie „Fauna słodkowodna Polski” ukazała się część pierwsza zeszytu 7, którego treścią są mięczaki. W tomie tym zostały omówione ślimaki, małże zostaną przedstawione w drugiej części. Opracowanie to było oczekiwane od dawna niecierpliwie, ze względu na długoletni brak nowych pozycji dotyczących tej ważnej i bogato reprezentowanej w naszych wodach grupy zwierząt. Przeszło 20 lat temu, w 1957 roku, ukazał się klucz profesora J. Urbańskiego „Krajowe ślimaki i małże”, który jest od dawna wyczerpany, a ponadto zawarte w nim dane z zakresu systematyki i nomenklatury są w dużym stopniu nieaktualne ze względu na szybki rozwój malakologii w ostatnich latach. Praca doktora Andrzeja Piechockiego zapełnia tę poważną lukę w naszym piśmiennictwie hydrobiologicznym i zoologicznym.

Opracowanie, poprzedzone krótkim wstępem, składa się z dwóch zasadniczych części: ogólnej i szczegółowej, a zakończone jest wykazem piśmiennictwa i skorowidzem nazw systematycznych. W części ogólnej autor analizuje stanowisko systematyczne i filogenetyczne ślimaków słodkowodnych, opierając się na przyjętych obecnie zasadach. Następnie w kolejnych rozdziałach omawia szczegółowo zagadnienia budowy ciała i poszczególnych układów (krwionośnego, pokarmowego, oddechowego, wydalniczego, nerwowego i rozrodczego) ślimaków słodkowodnych. Wyczerpująco przedstawia budowę i różnicowanie form muszli u różnych rodzin, rodzajów i gatunków ślimaków oraz jej rolę, nawet obecnie podstawową przy oznaczaniu systematycznym tej grupy zwierząt.

Rozdział pt. „Bionomia” obejmuje dwa zagadnienia: rozrodu i rozwoju zarodkowego oraz odżywiania się. Ujęcie pierwszego z tych zagadnień, opartego na dużym piśmiennictwie, jest szczegółowe i dogłębne. Materiały badawcze dotyczące odżywiania się ślimaków słodkowodnych są dużo uboższe i bardziej ogólnikowe, zapewne dlatego też rozdział ten zawiera stosunkowo mniej danych.

Treścią następnego rozdziału części ogólnej są pasożyty zewnętrzne i wewnętrzne, a także komensale ślimaków słodkowodnych.

W rozdziale pt. „Ekologia” autor omawia oddziaływanie na ślimaki takich czynników środowiskowych, jak podłoże, roślinność, światło, temperatura, tlen, dwutlenek węgla, siarkowodór, wapń, kwasowość oraz przedstawia zgrupowania mięczaków charakterystyczne dla różnych typów zbiorników stagnujących i wód płynących. Rozdział ekologiczny w porównaniu z innymi częściami książki potraktowany jest bardzo skrótowo i raczej ogólnikowo. Niektóre, nawet powszechnie znane sprawy, zostały prawie całkowicie pominięte, np. występowanie ślimaków w zależności od głębokości zbiorników czy cieków lub też wpływ ruchów wód (falowanie, prąd wody, itp.).

Bardzo słuszne wydaje się być wyodrębnienie w osobnym rozdziale zagadnienia mięczaków słodkowodnych jako wskaźników czystości wód, a w zestawieniu podanie obok ślimaków również i małży. Znaczenie mięczaków przy ocenie stopnia czystości wód nieczęsto jest właściwie doceniane.

Część ogólna opracowania obejmuje ponadto rozdziały: „Zbieranie, konserwowanie, przechowywanie i hodowla ślimaków”, „Znaczenie ślimaków słodkowodnych” oraz „Stan poznania ślimaków słodkowodnych Polski”. Ten ostatni stanowi bardzo ciekawy przegląd obecnego stanu wiedzy malakologicznej w Polsce, wskazuje na mocne strony i braki, sugeruje celowość podjęcia prac w określonych kierunkach.

Część szczegółowa książki uwzględnia wszystkie gatunki ślimaków słodkowodnych stwierdzone dotychczas w wodach śródlądowych Polski. Na treść tej części książki „składają się klucze do oznaczania podgromad, rodzin, rodzajów i gatunków, charakterystyki wyróżnionych jednostek taksonomicznych wyższych od szczebla gatunkowego oraz opisy gatunków”. Klucze oparte są głównie na cechach muszli, ale w szeregu przypadków również na cechach budowy anatomicznej. Przy opisach poszczególnych gatunków podano bardzo starannie zebrane dane na temat ekologii, bionomii, zasięgu geograficznego i występowania w Polsce.

Rozdział pt. „Piśmiennictwo” został podzielony na 6 działów obejmujących: klucze, opracowania ogólne, opracowania z zakresu anatomii, systematyki i zoogeografii, biologię i ekologię, prace faunistyczne dotyczące ślimaków Polski oraz inne. Podział ten ułatwia w znacznym stopniu czytelnikowi znalezienie interesującej go pozycji. Obejmuje zarówno pozycje klasyczne, jak i najnowszą literaturę.

W skorowidzu nazw systematycznych są tylko nazwy łacińskie. Wydaje się, że w tego typu opracowaniu w języku polskim pożyteczne byłoby dodanie indeksu nazw polskich.

Książka napisana jest interesująco i jasno; zawiera bardzo duży materiał przyrodniczy podany w dostępnej, nawet dla średnio przygotowanego czytelnika, formie. Redakcyjnie opracowana jest starannie. Na osobne podkreślenie zasługuje strona ilustracyjna. Duża liczba i właściwy merytorycznie dobór rysunków, w niemałym stopniu oryginalnych, podnoszą wartość omawianej pozycji. Niestety, niektóre rysunki czy to wskutek złej techniki druku, czy nieodpowiedniego papieru są zamazane i słabo czytelne. Utrudnia to w dużym stopniu korzystanie z nich przy oznaczaniu zwierząt. Należy mieć nadzieję, że przy wydawaniu następnych pozycji z tej samej serii PWN nie dopuści do powstania tego typu usterek technicznych, które krzywdzą zarówno Autora tej bardzo ciekawej pozycji, jak i czytelników.

Anna Stańczykowska